Război și finanțare

Pagină de sinteză, prezentată de „CENTRUL DE STUDII ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ", de sub conducerea d-lui Fiorin Zaharia

FINANȚAREA RĂZBOIULUI IN TRECUT ȘI ASTAZI

Se știe că din timp de pace aparatul de stat se întreține grație preluării unei părți din venitul național sub formă de impozite, grație veniturilor întreprinderilor de stat, cum sunt monopolurile, sau grație împrumuturilor interne și externe. *Acestea din urmă sunt în realitate tot impozite, deoarece statul le achită în cursul unor exerciții bugetare viitoare, împreună cu dobânzile promise.* Bineînțeles, dacă impozitele viitoare vor putea da venituri suficiente și pentru acest scop. Altfel, statul va trebui să facă noui împrumuturi pentru a achita pe cele vechi. Acesta este cazul cel mai frecvent. De exemplu: până la războiul mondial statele înapoiate sau tinere nu puteau scăpa de cercul vițios al împrumuturilor acoperite prin împrumuturi. De atunci, însă, aproape toate țările și-au mărit fără întrerupere datoria publică internă, pentru a limita pe cea externă.

Surse extreme de venituri

Mai există două sisteme de acoperire a cheltuielilor: impozitul pe capital și inflația. Impozitul pe capital este o metodă rar întrebuințată în vremurile noastre. Experiența arată că nu dă roadele așteptate; în schimb perturbările ce aduce cu sine sunt deosebit de serioase. Dimpotrivă, inflația de credite pare să fie utilizată pe o scară din ce în ce mai întinsă. In acest sistem statul creiază mijloace de plată, cum sunt bonurile sau polițele și le camuflează vreme îndelungată prin măsuri administrative, care le întârzie efectele. Scopul urmărit este de a mări prețurile de gros și producția, urmând ca statul să recupereze o parte din spor pe calea impozitelor. De altă parte, institutul de emisiune pune la dispoziția statului bancnote, adică mijloace noui de plată. Dacă inflația este dusă până la sfârșit, moneda ajunge să nu mai aibă nici o valoare și costul vieții crește nemăsurat, cum au fost cazuri, în unele țări, curând după războiul mondial. Rezultatul final în astfel de cazuri este că toate hârtiile reprezentând împrumuturi interne se anulează, iar deținătorii de rente și salariații plătesc inflația. Prin urmare, și această metodă se traduce prin exproprierea unei părți din venitul național acumulat drept capital și printr'o fiscalitate dusă la extrem asupra veniturilor din salarii.

Din această analiză sumară a metodelor utilizate în vreme de pace, rezultă că cele mai multe se reduc la forme variate de prelevare din venitul național acumulat. Într'o măsură mai mică se scontează venitul național viitor și rareori se prelevează din venitul acumulat prin metoda bruscă a impozitului pe capital.

Știința finanțelor publice nu constă însă în găsirea unor soluții miraculoase, ci în aplicarea acelor principii normale, grație cărora activitatea economică să fie continuu stimulată, iar sarcinele să fie echitabil împărțite între diferitele categorii sociale. Ca și în timp de pace, în vreme de război nu există miracole financiare. Din nimic nu se pot creia valori, oricât de subtil ar fi omul de finanțe publice. Sursele de finanțare rămân deci tot cele de mai sus, normale și anormale, însă altfel dozate.

Deoarece un număr considerabil de producători sunt sustrași activității economice și trimiși pe front, unde trebuesc întreținuți cu alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, armament și muniții, de o parte activitatea economică productivă se reduce,— deci venitul național scade,— iar de altă parte consumul neproductiv crește. Un număr mai mic de muncitori trebue să întrețină întreaga populație, plus frontul.

Și atunci, o primă constatare: în timp de război, venitul național se micșorează, în timp ce nevoile statului se multiplică.

Este natural, prin urmare, ca accentul grav al finanțării în vreme de război să nu cadă atât de mult asupra prezentului, cât asupra trecutului sau viitorului.

Până în secolul al 18-lea statele adunau așa numite „tezaure de război", — în genere cantități de aur și argint, care erau suficiente pentru proporțiile de atunci ale războaielor — sau recurgeau la împrumuturi, în aceiași măsură. Mai târziu, acest sistem de finanțare a dispărut aproape complet.

Astăzi, statele recurg la credite și în special la credite interne și împrumuturi de toate formele. Desigur s'ar putea imagina și un sistem de finanțare bazat pe ipoteza victoriei, când cei învinși ar plăti cheltuielile. Acesta ar fi însă cazul cel mai favorabil, iar un plan trebue făcut totdeauna în ipoteza cea mai defavorabilă.

Ori cum s'ar soluționa deci problema finanțării, este sigur că un război întrerupe activitatea economică și distruge bunuri.

Deci, cercetătorul nu are de căutat metode de a evita răul, *ci metode care să-l limiteze și pe cât posibil să amâne consecințele grave ale inactivității și distrugerii.* De exemplu, fiind de neînchipuit cum s'ar putea evita într'un viitor război finanțarea prin datorii pe termen scurt, *sarcina conducătorului este să găsească metode grație cărora efectele inflației să fie amânate până după sfârșitul războiului, iar atunci, pierderile să fie reduse la minimum.*

Dintre sistemele de finanțare preconizate (venituri fiscale, împrumutul intern pe termen lung și scurt, împrumutul extern, inflația deschisă și împrumutul pe capital), nici unul nu poate fi înlăturat „a priori". Soluția de adoptat și tehnica acesteia depind de structura economică, de întinderea și durata conflictului, de rezervele acumulate în timp de pace, de posibilitatea unui ajutor extern, de teritoriul pierdut sau câștigat. Astfel, o țară bogată va recurge în primul rând la împrumuturi interne pe termen lung; una săracă se va sprijini mai mult pe străinătate și pe rezervele acumulate; o țară industrială, cu acces la mare liberă va duce o politică mai liberală decât una fără ieșire la mare, etc.

FINANȚAREA RĂZBOIULUI DIN 1914 ȘI A CELUI CHINO-JAPONEZ DE AZI

Totuși, din metodele sus citate, unele ar trebui să fie eliminate dela început, dacă experiența dovedește că sunt ineficace. De aceia, vom încerca să vedem ce concluzii s'ar putea trage din experiența războaielor trecute. Cum însă este vorba de o cercetare din care să putem face unele deducții cu privire la războiul viitorului, ne vom mărgini doar la analiza finanțărilor din timpul războiului mondial și al actualului război chino-japonez. Conflictele anterioare celui din 1914 nu suportă nici o comparație cu cele următoare acestei date: Germania și Franța au cheltuit în cursul războiului din 1871 câte aproximativ 1,5 miliarde mărci, pe când în războiul mondial Germania a cheltuit 150 miliarde mărci și Franța 110 miliarde! Nici un alt război în afară de cel mondial, nu a costat astronomica sumă de 800 miliarde mărci-aur!

Odată trase concluziile din cele două experiențe, vom putea să vedem care sunt metodele pe care eventual le-ar putea folosi statele ce s'ar angaja mâine într'un eventual război.

Cum s'a finanțat războiul mondial

Statistica finanțelor publice din vremea războiului mondial, demonstrează până la evidență că cheltuelile au fost acoperite într'o foarte mică măsură prin venituri din impozite. Astfel, dacă descompunem cheltuelile făcute de Germania, Anglia și Franța, în perioada 1914 — 1918, după cum veniturile au provenit din impozite, împrumuturi pe termen lung, împrumuturi pe termen scurt și împrumuturi externe, situația se prezintă după cum urmează:

	GERMANIA		ANGLIA		FRANȚA	
	Miliarde mărci	în %	Milioane lire	în %	Miliarde franci	în %
IMPOZITE	20,7	= 13,1	1743	= 19,8	1,3	= 0,9
IMPRUMUTURI						
a) pe termen lung .	98,2	= 62,1	2072	= 23,5	54	= 42,2
b) pe termen scurt .	39,3	= 24,8	3682	= 42,1	43,4	= 33,9
c) străine	—	—	1306	= 14,6	30,5	= 23,0
Total . . .	158,2	=100	8803	=100	129,2	=100

Anglia, țară cu imense bogății acumulate, unde activitatea economică în-vederea consumului particular a continuat aproape fără întrerupere în timpul războiului și care dispune de un sistem fiscal extrem de elastic, nu și-a putut acoperi decât 19,8 la sută din cheltuieli prin impozite. In Germania, procentul nu a fost decât de 13,1 la sută, iar în Franța de 0,9, la sută, adică aproape egal cu zero. Exemplul acestor *țări avansate* dă, deductiv, o imagine vie a încasărilor fiscale posibile, în țările înapoiate. Căci dacă acolo unde aparatul de producție a funcționat sub control sever și unde evaziunea fiscală era mai redusă, încasările au fost atât de mici, *în țările agricole, unde dezorganizarea aparatului de percepere era notorie și care se întrețineau și în timp de pace din împrumuturi, încasările din impozite trebue să fi fost inexistente în toată vremea războiului.*

A doua concluzie care rezultă din tabloul de mai sus, *este că nici o țară nu a întrebuințat impozitul pe capital în vremea războiului mondial.* Deși în țările occidentale ar fi existat poate mijloace care să ușureze o asemenea operație, totuși, nimeni nu s'a încumetat să ia măsuri cu rezultate dubioase și cu efecte paralizante asupra activității economice.

In ce privește împrumuturile interne, statistica sus citată le împarte în *datorii pe termen scurt și lung.* Aceasta nu înseamnă că în cei patru ani de război s'au făcut ori împrumuturi pe termen lung, ori împrumuturi pe termen scurt. *Aproape toate statele au făcut datorii pe durată mică și apoi, pe măsură ce valoarea acestora se mărea, amenințând stabilitatea monetară, se proceda la transformarea lor în datorii pe termen lung.* La urmă au rămas însă și datorii foarte mari din prima categorie.

Pe lângă acest procedeu, s'a mai utilizat și *metoda împrumuturilor pe termen lung,* contractate dela început sub această formă.

Imprumuturile de război au fost pretutindeni mai mult sau mai puțin forțate... *Sarcina autorităților a fost însă atunci ușurată de faptul că în occident și în centrul Europei războiul a isbucnit după o lungă perioadă de pace și de activitate economică intensă.* De aceea existau mari disponibilități de capitaluri depuse la bănci sau la casele de economii, *disponibilități care au putut fi puse în slujba războiului.* De altă parte, toată lumea intrând în moratoriu și întreaga activitate economică fiind pusă la dispoziția armatei, *detentorii de capitaluri nu au avut la ce întrebuința capitalurile lichide și au subscris împrumuturile lansate.*

Pe măsură ce războiul dura, primele împrumuturi se epuizau, așa că alimentarea împrumuturilor a început să se facă pe altă cale. Statul emitea hârtii de valoare sau simple bancnote, cu ajutorul cărora se achitau comenzile armatei. Astfel, populația avea la dispoziție sume din ce în ce mai mari. Totuși, consumul fiind controlat — până la limită în Germania și mai puțin în Anglia și Franța — iar prețurile fiind supraveghiate de aproape, deținătorii de economii și capitaluri acumulate nu aveau altceva mai bun de făcut decât să subscrie la împrumuturile de război. Dacă la acestea adăugăm și inevitabila constrângere, înțelegem cum s'a ajuns la imensele subscripții din vremea războiului. Oamenii deveneau rentieri !...

Desechilibrul financiar și economic

Sistemul alimentării împrumuturilor pe termen lung, prin disponibilitățile create de comenzile statului nu poate duce însă niciodată la consolidarea întregii datorii flotante, dacă războiul durează prea mult. Oricât s'ar reduce standardul de viață al populației — *deoarece se creiază foarte puține valori productive și se consumă din substanță* — împrumuturile pe termen scurt cresc din ce în ce mai repede, iar sumele economisite (de fapt, forțat) cresc din ce în ce mai încet. *De aceea, datoria flotantă s'a mărit în toate țările beligerante dela un an la celălalt și în 1917—18 dela o lună, la luna următoare.*

In Germania, sfârșitul a fost că oamenii aveau în buzunar titluri de stat și nu mai aveau cu ce să facă față plăților. Atunci au început să negocieze titlurile și să le utilizeze ca mijloc de plată. *Astfel, cantitatea de monedă în circulație s'a mărit cu VALOAREA TITLURILOR PE TERMEN SCURT și chiar a celor pe termen lung!* Din acest moment, nici un control nu a mai fost în stare să menție prețurile. Odată prețurile puse în mișcare, au urmat salariile și statul s'a văzut silit să plătească la rându-i, pentru aceleași produse, prețuri superioare. In vederea acestui scop a mărit deci emisiunea de titluri și apoi cercul vițios nu s'a mai rupt până la sfârșitul războiului.

In Anglia și Franța, aceste tendințe nu s'au manifestat decât după terminarea războiului, *efectele inflației fiind însă limitate aici din cauza victoriei și a ajutorului american.*

Nu trebue însă trasă de aici concluzia că Anglia și Franța au suportat mai ușor decât Germania consecințele războiului mondial. *Prin inflația din 1921—23, Germania și-a anulat toate datoriile interne și și-a renovat în trei ani întreaga industrie. DIMPOTRIVA, FRANȚA ȘI ANGLIA plătesc și astăzi împrumuturi de război; Anglia nu și-a renovat industria decât în 1931—35, iar Franța a început această operație de abia în 1937.*

Ajutorul american

Imprumuturile făcute de Anglia și Franța în Statele-Unite au fost de un ajutor netăgăduit. In timp ce Germania s'a văzut obligată să utilizeze o mare parte din aurul Băncii Reichului pentru a importa unele produse din Suedia, Olanda, Danemarca și România, țările occidentale s'au putut aproviziona cu ușurință din Statele Unite.

Exportul american în țările „Antantei" a trecut dela 861,5 milioane dolari în 1913 —14, la 2.740,9 milioane dolari în 1916—17, (până la intrarea în război a Statelor-Unite). In schimb exportul american în țările „Puterilor Centrale" a trecut, în același interval, dela 371,2 milioane dolari la 0,5 milioane dolari! Rusia și România au utilizat unele rezerve interne, apoi împrumuturi străine, însă inflația a fost metoda lor principală de finanțare a războiului.

PRIN URMARE, RAZBOIUL MONDIAL A DEMONSTRAT CA:

1. *impozitele nu sunt o metodă eficace de finanțare;*
2. IMPOZITUL PE CAPITAL A FOST EVITAT PRETUTINDENI;
3. *metoda tipăririi de bancnote tinde să fie înlocuită prin aceea a creierii de monedă scripturală;*
4. *nici o țară nu și-a putut consolida întreaga datorie flotantă;*
5. IMPRUMUTURILE EXTERNE SUB FORMA DE MARFURI S'AU DOVEDIT EXTREM DE FOLOSITOARE.

Cum e finanțat războiul chino-japonez

In perioada de după 1918, singurul conflict de lungă durată și care angajează aproape toate forțele naționale respective, este cel dintre China și Japonia. Războiul italo-abisinian deși extrem de interesant ca experiență monetară, este totuși neconcludent pentru preocupările noastre, de oarece a durat foarte puțin și poartă un marcat caracter colonial.

Italia a utilizat în scopul finanțării acestui conflict o parte din rezervele acumulate în bănci, case de economii și societăți de asigurare. De asemeni și-a redus la o treime cantitatea de aur aflată la Institutul de emisiune. In plus, a prelevat valorile italiene aflate în străinătate și a recurs la o colectă națională a aurului. După terminarea de fapt a războiului, *o parte din datoria flotantă a fost anulată prin deprecierea monetei și prin trei impozite pe capital.* Acestea au dat în total aproximativ 12 miliarde lirete, ceiace a fost poate puțin față de cheltuelile reclamate de cucerirea Abisiniei. In tot acest timp activitatea internă a continuat, iar încasările bugetare au sporit, grație eforturilor fiscale, așa încât Italia nu a avut de făcut față unor nevoi financiare de amploarea celor din războiul mondial sau celor ce ar fi cerute de un eventual război viitor.

Cu totul altul este cazul Japoniei, angrenată de doi ani într'un război extrem de costisitor și care a început să pue aproape întreaga economie japoneză la contribuție, în vederea finanțării operațiilor militare.

„Institutul german pentru studiul conjuncturii", într'un studiu recent publicat, *evaluează la aproximativ 5.338 milioane yeni (200 miliarde lei), sumele cheltuite pentru război până la sfârșitul anului 1938.* In afară de această sumă, bugetul ordinar al Japoniei a avut în ultimii doi ani un *deficit evaluat la 752 milioane yeni.* De aceia ar fi prea amplu de analizat în detaliu cum au fost finanțate până la data de mai sus nevoile acestui război.

Totuși, pe linii mari, iată cum apare a se fi procedat: Statul japonez a emis împrumuturi, cari au fost plasate la Banca Națională a Japoniei și la așa numitul „birou al depozitelor", care este de fapt Centrala cecurilor poștale. Numai o sumă de 100 milioane yeni a fost preluată direct de un consorțiu de bănci în frunte cu Banca Japoniei. *Cecurile poștale fiind organizația unde se strâng cele mai multe economii populare,* s'a plasat aici, în hârtii de stat, în 1937 și 1938, 1267 milioane yeni, deci 20% din totalul deficitului.

De altă parte, Banca Japoniei a preluat și ea de la stat hârtii în valoare de 5.135 milioane yeni, pentru care a dat statului bancnote și depozite. La rândul ei, Banca Națională a Japoniei a realizat prin alte instituții de finanțare, 4.127 milioane yeni.

Rămân deci 1.008 milioane yeni pe care Banca nu le-a putut plasa, ceiace se traduce în creșterea circulației fiduciare dela 2.187 milioane yeni, la 31 Decembrie 1936, la 3.193 milioane yeni, la 31 Decembrie 1938.

Deci până acum războiul a fost finanțat, pe linii mari, printr'o inflație directă de 1 miliard yeni.

Imprumuturile totale ale statului japonez s'au ridicat în 1937 și 1938 la 5.815 milioane, sumă despre care „Institutul german pentru studiul conjuncturii" apreciază că a fost astfel împărțită între diferitele categorii de instituții financiare (milioane yeni):

	1937	1938
Cecuri poștale	+339	+ 928
Banca Japoniei	+560	+ 448
Bănci speciale	+ 17	+ 373
Bănci comerc.	— 61*)	+1135
Alte instituții	+175	+ 600
Rest nelămurit	+455	+ 846
Total	1485	4330

*) Semnul minus înseamnă că în 1937 aceste bănci au emis cu 60 milioane yeni mai mult decât au subscris.

Privită din punct de vedere al surselor, — și nu al instituțiilor, — *finanțarea s'a făcut după cum urmează: 30,7% a provenit din inflație și reevaluarea stocului metalic, 60,0% din economiile particularilor, iar 9,3% este un rest cu sursă neclarificată.* Cele 30,7%, mijloace monetare, se descompun în 16,5% = mărirea circulației fiduciare, 1% = emisiune de monedă divizionară și 13,2% = reevaluarea stocului metalic. Cele 60% provenite din economii particulare se compun din 20,8% = din cassa cecurilor poștale, 17,6% = bănci comerciale, 1,5% = bănci speciale, 5,8% = bănci de economii, 4,4% societăți de asigurare, 7,4% = publicul și 2,5%, alte bănci. Cert este deci că s'au utilizat în vederea finanțării și o parte din capitalurile aflate în 1937 sub formă de mărfuri.

Astfel, din informațiile publicate de presa japoneză, rezultă că s'au vândut stocuri de bumbac și alte bunuri de consum, *pentru a se acoperi sumele subscrise la împrumuturi.* Aceste metode, ca și utilizarea bancnotelor și a aurului existent, par să fi fost din ce în ce mai des întrebuințate în a doua jumătate a anului trecut.

Emisiuni și majorări de capital

Dar economia japoneză avea de făcut față și nevoilor financiare ale intreprinderilor particulare. In special au fost necesare emisiuni mari de capitaluri *pentru mărirea intreprinderilor producătoare de armament.* Și cum deținătorii de capitaluri încercau să le imobilizeze în întreprinderi de altă natură, *cu începere din Septembrie 1938, statul a organizat controlul emisiunilor de peste 100.000 yeni.*

In 1936 s'au făcut emisiuni noi și majorări de capital al Societăților pe acțiuni, în valoare de 2.000,3 milioane yeni, dintre cari 35% au fost pentru industrii de război. In 1937, valoarea emisiunilor a fost de 3.627,2 milioane yeni, dintre cari 64% au fost pentru industrii de război, iar în 1938, din 3976,5 milioane yeni emisiuni, 82% au fost destinate acelorași industrii.

In total, volumul creditului pentru stat și particulari este evaluat a fi fost pentru anul 1937, de 6.281 milioane yeni și de 8.734 mil. yeni pentru anul 1938. Pentru 1939, creditul total prevăzut este de aproximativ 10.000 milioane yeni, însă cota de participare a economiei private apare mult redusă...

In fiecare din acești trei ani, mijloacele de plată nou creiate, adică cele cu caracter inflaționist, formează în medie 20%. Până acum, acest spor de semne monetare nu s'a oglindit în mod sensibil în evoluția prețurilor, *de oarece și producția s'a mărit, iar controlul autorităților asupra consumului a fost extrem de sever.* In ultimele șase luni, însă, producția stagnează. „Institutul german pentru studiul conjuncturii" apreciază că *în 1939 producția nu se va mai putea mări din lipsă de materii prime și limitarea pieții interne particulare.* Deci în cursul acestui an ar fi de așteptat primele efecte inflaționiste, dacă, bine înțeles, între timp nu se termină războiul.

*

IN CONCLUZIE, experiența japoneză din ultimii doi ani arată că s'a renunțat complect la acoperirea cheltuelilor de război prin impozite.

Limitarea severă a emisiunilor particulare, a consumului public și controlul comerțului exterior și al prețurilor au stimulat detentorii de capital să-l investească în împrumuturi de război.

In afară de acest procedeu, s'a recurs într'o proporție de 20% la inflație directă.

IN CE PRIVEȘTE CHINA, datele lipsesc din cauza dezorganizării serviciilor publice. Se știe însă că la început s'a utilizat un „tezaur de război" în valoare de aproximativ 300 milioane dolari chinezi, sumă care a fost cheltuită încă din primele luni ale conflictului. După aceea s'a lansat un împrumut intern în valoare de 500 milioane dolari, *iar în ultima vreme guvernul chinez a obținut credite și împrumuturi din Anglia, Statele-Unite și Rusia.* Este probabil vorba de sume necesare procurării materialului de război din aceste țări. Caracterul feudal al țării, dezorganizarea administrativă și pierderea marilor centre industriale și comerciale au redus veniturile fiscale într'o largă măsură. Totuși, până acum se pare că guvernul chinez nu a recurs încă la metode inflaționiste. Această informație trebue luată bine înțeles sub beneficiu de inventar din cauza imposibilității oricărui control.

METODE PROBABILE DE FINANȚARE IN VIITOR

Războiul mondial, ca și cel chino-japonez, au demonstrat că două din soluțiile clasic, — dar și teoretic, — acceptate pentru finanțarea războiului, sunt astăzi inutilizabile. Pare deci puțin probabil ca într'un viitor conflict să se recurgă la excesive impuneri fiscale și la impozite pe capital. Impozitele obicinuite, am arătat că apar fără randament, — de oarece venitul național real produs este, în timp de război, în genere foarte scăzut. In țările cu predominanță a producției agrare, situația devine și mai delicată decât în cele industriale. Penuria de produse industriale este atât de accentuată, încât regiunile agricole revin cu ușurință la stadiul economiei naturale.

Schimbul dintre sat și oraș se micșorează și nu rareori trebue utilizată constrângerea pentru a alimenta orașele.

Nu urmează de aici că trebue renunțat la orice sistem de impunere. Oricât de mic ar fi venitul național impozabil, fiscalitatea rămânând procedeul obicinuit de absorbție a unei părți din mijloacele de plată puse în circulație, pe această cale se îndepărtează oarecum scadențele inflației. De altă parte, aparatul de stat din timp de pace tot mai păstrează oarecare importanță, așa încât trebuesc fonduri pentru întreținerea a ce rămâne. Prin urmare, nu poate fi vorba de desființat impozitele, ci numai de făcut abstracție de veniturile fiscale în acoperirea cheltuelilor de război. **Unele impozite neputând da un randament apreciabil pentru a acoperi salariile personalului de percepere, vor fi înlocuite cu altele mai ușor de încasat.**

In schimb, se vor introduce impozite speciale în sectoarele cu maximum de activitate.

Eventual, dacă se controlează prețurile de cost, impozitele vor putea fi eventual scăzute în parte, odată cu darea comenzilor.

Impozitul pe capital este și mai puțin eficace în timp de război decât în vreme de pace. Reprimând în timp de pace și paralizând inițiativa individuală în timp de război riscă să oprească și ce rămâne din activitatea economică productivă. Apoi, toate metodele imaginate pentru a transforma capitalul aflat sub formă de mașini, pământ, clădiri, etc., în mijloace de plată, necesită un timp prea îndelungat, așa că acest impozit riscă totdeauna să aibă o contrapartidă de ordin moral, social și economic mai gravă decât foloasele sperate. In fine, după cum a dovedit recenta experiență italiană, randamentul acestui impozit este relativ mic, chiar dacă se aplică într'o țară cu mari capitaluri acumulate, afară de cazul când i s'ar da un caracter franc de stânga.

Prin urmare, trebue socotit că războiul viitor va fi finanțat aproape exclusiv prin împrumuturi pe termen scurt și lung. *Apoi este inevitabil să se aplice pe o scară, cu mult mai întinsă decât până astăzi, sistemul rechizițiilor. Țările cu o pregătire temeinică a războiului dispun în genere de un parc mare de mijloace de transport și alimente, așa încât vor recurge târziu la generalizarea sistemului rechizițiilor. Dimpotrivă, țările agricole nu vor putea evita dela început acest procedeu rămas moștenire încă din războaiele anterioare celui din 1914.*

Bonurile de rechiziție constitue de fapt împrumuturi de stat, nepurtătoare de dobânzi, plasate la deținătorii de capitaluri-marfă de toate categoriile.

Pentru a nu demoraliza populația ar fi poate util ca deastădată din momentul rechiziționării o parte din valoarea acesteia să fie acoperită prin hârtii de stat, purtând o dobândă rezonabilă.

Odată trecută perioada rechizițiilor, împrumuturile devin aproape unica sursă de alimentare a tezaurului de război.

Statele și posibilitățile lor de finanțare

Cu excepția Rusiei — care are un sistem de producție special, — statele, după doctrina adoptată în materie de finanțare, se împart în trei categorii:

1) Anglia, Franța, Belgia, Olanda, Statele-Unite și Suedia, adică țările industriale, care gravitează în jurul axei Paris-Londra; acestea par decise să recurgă la împrumuturi interne și externe, menținând o relativă libertate de circulație a mărfurilor și numai un control general asupra economiei naționale.

2) Germania, Italia, Japonia, Ungaria și Spania, neputând conta pe împrumuturi externe, au acumulat unele rezerve reduse de aur și par decise să se finanțeze prin împrumuturi interne, (economii cu „circuit închis"), așa cum a procedat Germania în 1914/18 și Japonia în 1937/38. Națiunea fiind mobilizată în întregime; comerțul exterior, producția, consumul și prețurile, fiind riguros controlate, statul va emite aici mijloace de plată în vederea unei producții din ce în ce mai mari, datoria flotantă va fi absorbită prin împrumuturi pe termen lung ș. a. m. d.

3) In Polonia, Turcia, Grecia și România, metoda care s'ar adopta ar fi o medie între cele două de mai sus. Fiind țări sărace în capitaluri și cu o capacitate de producție deocamdată limitată, metoda „circuitului închis" este aproape imposibil de aplicat în vreme de război și nici împrumuturi interne prea numeroase nu ar da rezultate apreciabile. In schimb, aceste țări fiind garantate de Anglia și Franța ar putea conta pe împrumuturi externe. De altă parte, creiarea de noui mijloace de plată fiind de neevitat, pentru a înlătura urcarea prețurilor și a forma disponibilități financiare în mâinile particularilor, este normal să se menție controlul comerțului exterior al prețurilor și consumului.

*

Este de așteptat ca în țările liberale, războiul să fie însoțit de un moratoriu parțial, pe când în celelalte țări ar fi normal ca moratoriul să fie general.

Dintre sistemele schițate mai sus numai cel din Germania, Italia și Japonia este irevocabil admis de guvern și experți. In Anglia și Franța metoda liberală este aprig combătută. *Astfel, recent, în Anglia, marele economist Keynes a pledat într'o serie de articole pentru un regim în „circuit închis". In Franța, partidele de stânga apără un sistem asemănător.*

Poziția financiară a Rusiei în caz de război

In Rusia proprietatea privată a mijloacelor de producție nu există și de zece ani întreaga viață economică este condusă după „plan". Deci, acolo, venitul național este de fapt aproape în întregime cuprins în bugetul statului, care îl poate distribui cum crede de cuviință. De altă parte, munca fiind obligatorie și populația numeroasă, nu este exclus ca venitul național să nu scadă prea mult în vreme de război. Așa, bine înțeles, poporul se va încadra și atunci în actuala ordine de stat. Statul poate atunci renunța la investiții productive și poate limita consumul particular până la nivelul care ar permite acoperirea cheltuelilor de război. Tehnica utilizată ar fi probabil aceiași ca și cea întrebuințată la finanțarea celor două planuri cincinale: împrumuturi mai

(Continuare in pagina 5-a)